Iustinianus <Imperium Byzantinum, Imperator, I.>: Codex Ivris Civilis Ivstinianei (Band 3): Digestum Nouum, Sev Pandectarvm Ivris Civilis Tomvs Tertivs: Ex Pandectis Florentinis quoad eius fieri potuit, repraesentatus

Lyon, 1627 Seite 359

a Quinquennium in liberalibus causis triplex occurrit: ad defuncti statum tuendum, retractandum collusionem, prouocandum ad ingenuitatem.

* In arche. Fl. liqueret, sed mendosè. Taurell. in adnot.

b Contestatione inutili tẽpus agendi nõ perpetuatur.

c Tacitè vt & expresse lis remitti potest.

3. Tertij [a] dicunt hîc aliter exponi, scilicet cùm libertus pronunciatus est ingenuus per collusionem, vt perpetuò possit reuocari. Sed vbi seruus pronuntiatur ingenuus, tunc intra quinquennium. pro quo est quod notaui in solu. contra. s̃. *in prin. huius leg.* & secundùm hoc dic, *petit*, scilicet per collusionem. prima placet. ¶ Not. ergo hîc triplex quinquennium.

1. Primum quod defuncti statum tuetur, quod contestatione [b] inutili non perpetuatur: sed vtili sic, nisi fuerit remissa lis tacitè [c], vel expresse: vt s̃. *tit.* j. *l.* j. *in princ. & l.* ij. *§. fin. & C. ne de sta. defun. l. pen.* 2. Secundũ, quod datur ad retractandam collusionem: & hoc potest perpetuari. vt s̃. *prox. respon.* 3. Tertium quod datur ad prouocandum in ingenuitatẽ: & hoc non perpetuatur, vt hîc dicitur: quod hodie tollitur: vt *C. vbi cau. sta. l. fina.* Accvrs.

a ¶ *Extraneis.* in vero ergo domino vel patrono non quæruntur hęc. qui autem habeant ius postulandi vel non, habes s̃. *de postu. l.* j.

C*Vm non iusto.*] Casvs. Quidam est iudicatus ingenuus, vero patrono non existẽte contradictore, sed aliquo alio. dicitur quòd non præiudicat vero patrono. Fran.

b ¶ *Cùm non iusto.* omnem dic iniustum, nisi dominus sit, vel patronus. Accvrs.

c ¶ *Interuenisset.* & ita in perpetuum admittitur. tunc ergo locum habet huius tituli præscriptio tantùm, cùm iustus [d] fuit contradictor [e]: vt *in l.* j. patet. aliàs occurreret iniquitas, si te colludẽte cum meo seruo vel liberto Titius detegat, & efficiatur suus. & facit *C. de tu. & cura. qui satis non de. l. in dubium. &* s̃. *de inoffi. testa. l. qui repudiantis. in fi.* Arg. contra. s̃. *man. l. si fideiussor. §. in omnibus. &* s̃. *qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. antepen. in fin.*

d Iustus contradictor in iudicio esse debet, vt iudicium teneat.

e Contradictor iustus & legitimus ille dicitur qui allegat dominiũ. *l.* 1. *C. si de momenta. poss. fue. ap. & c. filius. extra de te.* Itẽ qui est in possessione: vt *l. fin. C. de edicto diui Hadria. tollen.*

S*I libertinus.*] Casvs. Quidam libertus est pronuntiatus ingenuus: aliquis detexit collusionem: amodò iste erit iudicatus libertus eius qui detexit collusionem: licet priùs à tempore sententiæ datæ pro ingenuitate esset ingenuus. Franc.

...uetur, vt etiam extraneis [a] qui pro altero postulandi ius haberent, liceret * detegere collusionem.

Non præiudicat vero patrono si quis iudicatus fuit ingenuus, non vero patrono agente vel nolente defendere.

III. Callistratvs *libro quarto de Cognitionibus.*

CVm non iusto [b] contradictore quis ingenuus pronuntiatus est: perinde inefficax est decretum, atque si nulla iudicata res interuenisset [c]. ídque principalibus constitutionibus cauetur.

IV. Vlpianvs *libro primo ad legem Iuliam & Papiam.*

SI libertinus per collusionem fuerit pronuntiatus ingenuus, collusione detecta in quibusdam causis [d] quasi libertinus incipit esse. Medio tamen tempore, id est, antè quàm collusio detegatur, & post sententiam de ingenuitate latam, vtique quasi ingenuus accipitur.

V. Hermogenianvs *libro quinto Iuris Epitomarum.*

SEntentiam pro ingenuitate dictam & collusionis prætextu semel [e] retractare permittitur.

1. ¶ Si plures ad collusionem detegendam pariter accedant: causa cognita quis † debeat admitti, comparatis omnium moribus & ætatibus, & cuius magis interest [f], statui oportet.

† Ergo fit diuinatio.

f ¶ *Interest.* præfertur ergo dominus vel patronus cuius [a] plus interest. & ad hoc j̃. *de pop. ac. l.* ij. *&* iij. *§.* j. *& l. seq. & l. mulieri. & l. fi. &* j̃. *de libe. homi. exhi. l.* iij. *§. si tamen. &* s̃. *de his qui deie. vel effu. l. si verò. §. hoc autem. &* j̃. *de sepul. vio. l. prætor. §. si plures. &* j̃. *de accu. l. si plures. &* s̃. *eod. l.* ij. *in fi.* & arg. *C. de verb. sig. l. fi. &* s̃. *de leg.* ij. *l. peto. §. fratre. & xxxv. q. vj. c.* j. *&* s̃. *de libe. cau. l. v.* ¶ Sed qualiter fiet libellus? Respon. ex officio iudicis petet eum adiudicari sibi in seruum vel libertum: quia dicit per collusionem iudicatum.

a Is cuius interest magis, in agendo præfertur.

d ¶ *Causis.* s. in quibus non admittuntur liberti ingenui: & erit detegentis: vt *dixi* s̃. *eo. l. proxi. in fin.* Acc.

S*Ententiam.*] Casvs. Aliquis iudicatus est ingenuus. nunc extitit aliquis qui volebat collusionem ostendere: sed non potuit, & sic succubuit: amodò alius volens ad illud idem venire, non auditur. Secundò dicit: si plures existunt, & quilibet vult collusionem ostendere: ille præfertur quem viderit iudex magis idoneum, & cuius magis intersit. Franc.

e ¶ *Semel.* q. d. si semel actum fuerit, & fuit absolutus seruus vel libertus, non conuenitur plus ab alio. nam sic est in popularibus [f] actionibus: vt j̃. *de popu. ac. l.* iij. Acc.

f Actiones populares non retractantur.

LIBER XLI.

DE ADQVIRENDO RERVM DOMINIO *.

TITVLVS I.

DE ACQVIRENDO RErum dominio.

De bonorum possessionibus, & de relictis tractatu exposito, in quo & de adqui. re. domi. est habita mentio: nã & ille modus est quærendi dominij, ideo generalem de adquiredo re. do. ti. posuit. Bvl. *vel dixit de personis. s. in superiori libro: nunc de rebus: vt* Inst. de iur. na. §. fi.

A præiudicialibus actionibus transiturus ad interdicta quæ instar actionum habent, & actiones appellantur sæpe, & hodie conuersa in actiones sunt, repetit rem suo more aliquanto longiùs. Et quia plurimum interdicta de possessione sunt: de possessione primum agere instituit: & rursus possessionis & dominij, quia frequens collatio distinctióque est, & per possessionem plerumque dominium adquiritur, & interdicto de possessione præparatur, & ordinatur causa de iure vel dominio, declarat ante omnia quibus modis iure gentium vel iure ciuili dominium adquiratur, & per quas personas. Dominium est proprietas rei. sed per abusionem dominium vsusfructus & dominium possessionis dicimus. Cviac.

Cùm quinque sint genera rerum, vt Instit. de re. diui. in prin. *hoc quintum hîc prosequitur, & dicit quòd singulorum res fiunt vel iure gentium, vel ciuili: & quia ius gentium antiquius est, de eo priùs videndum est. h. d. Et iste titulus est planior totius iuris: ideò non multa indiget casus declaratione.*

I. Gaivs *libro secundo rerum cottidianarum siue aureorum.*

QVarumdam rerum dominium nanciscimur iure gentium *: quod ratione naturali inter omnes homines peræque [g] seruatur [h]. Quarumdam iure ciuili: id est, iure proprio ciuitatis nostræ [i]. Et quia antiquius ius gentium cum ipso genere humano proditum est [k], opus est [l] vt de hoc priùs referendum [m] sit.

1. ¶ Omnia igitur [n] animalia quæ terra, mari, cœlo [o] capiuntur: id est, feræ bestiæ, & volucres, pisces capientium fiunt [p].

II. Florentinvs *libro sexto Institutionum.*

VEl quæ ex his apud nos sunt edita [q].

III. Gaivs *libro secundo Rerum cottidianarum siue aureorum.*

QVod enim nullius est [r], id ratione naturali occupanti conceditur [s]. 1. ¶ Nec interest (quod ad feras bestias & volucres) vtrum in suo fundo quisque ca-

Q*Varumdam rerum.* Quarum quinque [b] genera sunt: vt *Instit. de re. diui. in prin.* & quintum membrum hîc prosequitur, scilicet quæ sũt vel fiunt singulorum: vt *in eo. tit. §. singulorum.* & ita non rerum, sed factorum notat hic differentiam.

b Rerũ quinque genera sunt, communes, publicæ, nullius, vniuersitatis, singulorum.

* Quibus rebus dominium legitimum perficitur. *Varro l. 2. de re rust. vbi de pastoribus loquitur.*

g ¶ *Peræquè.* i. intra [c] imperium & extra.

c Ius gentium est quod intra & extra imperium inter homines æquè seruatur: quod denique illis locis omnes homines adstringit.

h ¶ *Seruatur.* vt *Instit. de iure natu. §. quòd verò. &* s̃. *de iustitia & iu. l. ex hoc.* Accvrs.

i ¶ *Ciuitatis nostræ.* Romanæ: per excellentiam: vt *Institu. de iure natu. §. sed ius.* Et est exemplum [d], vt vsucapione, præscriptione, arrogatione, monachatione, deportatione, testamento, successione, bonorum possessione, aditione.

d Dominium iure ciuili nouem modis adquiritur.

* Pro eo Iusti. posuit, iure naturali, hoc addito, quod appellauimus ius gentium.

k ¶ *Proditum est.* quod dic vt *Instit. de re. diui. §. singulorum.*

l ¶ *Opus est.* id est, necesse est. Accvrs.

m ¶ *Referendum.* postea dicet de iure ciuili j̃. *de vsucap. & in sequen. tit. arg. ex dicto §. singulorum. & Instit. de vsu & habi. §. fi. & de vsucap. in prin.* Accvr.

n ¶ *Omnia igitur.* quia à iure [e] gentium, quod est vetustius iure ciuili, est incipiendum [f]: *igitur*, &c.

e Ius gentium iure ciuili vetustius.

f A vetustioribus incipiendum.

o ¶ *Cœlo.* id est, aëre.

p ¶ *Fiunt.* vt *Instit. eo. §. feræ. &* j̃. *tit.* j. *l.* j. *in princ.*

q V*El ea quæ.*] *Edita.* vt & j̃. *eod. l. item quæ. & Instit. eod. §. item ea. & C. de rei vindicatione. l. partum.* Acc.

r Q*Vod enim nullius est.* neque [g] Dei, neque hominis; re vel spe, hominum censura, quod fit occupabile: & sic non recipit instantiam.

g Hæc glossa deprauata videtur. purior extat in Glossa §. *nullius. In. de rerum diuis.*

s ¶ *Conceditur.* fallit in libero homine: & est ratio, quia hæc regula loquitur de his quæ possunt subiici nostro dominio: quod in libero homine non est: vt *Instit. de inuti. stipu. in prin. & §.* j. Item fallit in seruo ægrotante eiecto à domino, qui fit liber: vt *C. de Lati.*

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/justinian1627bd3/0182
© Universitätsbibliothek Heidelberg